

Factsheet Informele Steun

leernetwerk Kwetsbare Gezinnen – Werkplaats SAMEN (oktober 2022)

Achtergrond en doelstelling leernetwerk Kwetsbare Gezinnen

Vanuit de werkplaats SAMEN is het leernetwerk Kwetsbare Gezinnen in het voorjaar van 2020 van start gegaan. Dit leernetwerk heeft als doel ongewenste **intergenerationele overdracht te voorkomen**. Dit betekent dat gewerkt wordt aan het helpen voorkomen dat problemen van ouders ook problemen van hun kinderen worden. Hulpverlening kan op verschillende niveaus ingezet worden, van primaire preventie in het voorliggende veld tot zeer intensieve hulp in behandelcentra. De hulp kan gericht zijn op de ouders, de kinderen of het hele gezinssysteem. Binnen dit enorm brede werkveld kiest het leernetwerk Kwetsbare Gezinnen ervoor om in te zoomen op de organisatie van **informele steun**, opdat de kinderen zo gewoon mogelijk kunnen opgroeien (**normaliseren**).

In het leernetwerk Kwetsbare Gezinnen zitten hulpverleners, docenten, ervaringsdeskundigen, onderzoekers en ambtenaren vanuit de bij SAMEN aangesloten organisaties. De leernetwerkdeelnemers komen vijf keer per jaar bij elkaar om ideeën uit te wisselen, (kleine) onderzoeken te initiëren en de opbrengsten daarvan te implementeren in hun thuisorganisaties. Kortom: **om samen met en van elkaar te leren**.

Workshop / uitwisseling Informele Steun

Uitgangspunten

1. **Normaliseren:** Kinderen grootbrengen is een complex gebeuren, waar je anderen bij nodig hebt. Kwetsbare gezinnen missen vaak een (voldoende sterk) informeel netwerk, waardoor de ouderlijke taken extra zwaar worden. Dan kunnen er makkelijk dingen misgaan. Door het informele netwerk te versterken, wordt de kans op doorbreking van ongewenste intergenerationele overdracht vergroot.
2. **Iedere ouder gunt zijn/haar kind een goed leven.** Steun vragen is niet gemakkelijk en roept gevoelens op van schaamte, zwakheid en niet lastig gevonden willen worden. Door hulpvragen om te buigen in steunvragen voor de kinderen, kunnen deze gevoelens worden weggenomen. Werkzame elementen zijn o.a. wederkerigheid, lotgenotencontact en begrip en (h)erkenning.
3. **Formele steun en informele steun gaan hand-in-hand.**

We beginnen bij onszelf: wie vormen jouw informele netwerk? En steun vragen is niet altijd gemakkelijk

- Wie is jouw informele netwerk? Wie biedt steun en aan wie geef jij steun?
- Hoe is het om steun te vragen? Welke gevoelens worden opgeroepen?
- Hoe is het om steun te geven? Welke gevoelens worden opgeroepen?
- Vind je het steun vragen en geven voor jezelf in evenwicht?
- Hoe zou je het vinden als je veel meer steun moest vragen?
- Wat doe je om het evenwicht te bewaren?

Ouderschapstheorie (Alice van der Pas)

Ouderschap is een besef van **tijdloos** en **onvoorwaardelijk** verantwoordelijk-zijn. Ouderschap maakt kwetsbaar, ouders worden aangesproken als er 'iets' is met hun kind (onaangepast, afwijkend of ongewenst gedrag). Ouders weten zich verantwoordelijk en ouderschap roept daardoor makkelijk schaamte- en schuldgevoelens op. [Van der Pas](#) benoemt vier buffers die helpen de kwetsbaarheid van het ouderschap in te dammen: goede ouderervaringen, het innemen van een metapositie, een goede taakverdeling en het hebben van een solidaire gemeenschap.

Bij ouderbegeleiding draait het erom dat een ouder geholpen wordt **diens buffers te versterken**.

Methodiek OPAd (Ehlers en Kuipers)

Er is een uitgewerkte methodiek die er helemaal op gericht is ouders te helpen hun buffers te versterken: [Oudergericht Pedagogisch Adviseren](#) (OPAd). In deze **methodiek gaat de hulpverlener naast de ouder(s) staan** door het besef: de hulpverlener is pedagogisch deskundig en de ouder is de expert van zijn/ haar kind. De methode bestaat uit de volgende stappen:

- Vertrekken **vanuit het verhaal van de ouder**
- Met de ouder kijken wat er voor de ouder in **één specifieke situatie** speelt
- Met de ouder bekijken in hoeverre het gedrag van het kind **in die situatie 'gewoon'** is: "Wat is passend voor een kind van deze leeftijd?" En: "Wat heeft het kind nodig?"
- De ouder een **oplossing laten bedenken** & die heel **concreet doorspreken**: "Wat ga je straks doen?"

Werken aan de buffers *Taakverdeling en solidaire gemeenschap*

Door de theorie van Van der Pas en de methodiek OPAd te combineren kan een **hulpverlener naast de ouder gaan** staan door samen naar de **buffers taakverdeling en solidaire gemeenschap** van het gezin te kijken. Wat kan de ouder zelf? Wat niet? Hoe werken (ex)partners samen? Wat gaat hier (niet) goed? Wat speelt er hier? **Wat zouden mensen uit het netwerk (informele steun) kunnen doen?** Waar is **professionele inzet** voor nodig? **Welke instanties zijn er in buurt?**

Relevante wetenschappelijke artikelen over informele steun

- Carlos et al. (2018) **formele steun**, gericht op het **versterken van informeel netwerk** helpt om steunende sociale relaties op te bouwen. Aandacht voor scholing/werk en 'gezonde' omgeving.
- Mallette, Almond, Leonard (2020): **Formele steun kan helpen informele steun te versterken** (bv. Huwelijkskursus voor pleegouders, zodat ze elkaar beter kunnen steunen).
- Zawaly, Ripat, Guse, Katz, Edwards, Sibley (2021): **formele en informele steun zijn met elkaar verweven**, maar verschillen v.w.b. aard: emotionele steun en praktische hulp van vrienden en familie en steun bij activiteiten buitenshuis bijvoorbeeld
- Maguire-Jack, Yoon, Hong (2022) **Sociale cohesie en sociale controle in een buurt** dragen bij aan voorkomen en verminderen van mishandeling. Aandacht voor armoede bestrijding in de buurt en bevorderen van sociale cohesie en sociale controle in buurten door instanties is dan belangrijk.

- Radey, Ledermann, McWey (2022): **wederkerigheid** i.p.v. eenzijdige steun, contacten tussen moeders met vergelijkbare zorgen en problemen
- Avery, Rhijn & Maich(2022) informele steun is belangrijk voor het **verminderen van negatieve ervaringen** door begrip, advies, steun, bemoediging. Daarbij zijn **'lotgenoten'** en **ervaringsdeskundigen** belangrijk.
- Mallette, Almond, Leonard (2020) **informele steun als buffer** tegen stress en spanning, kwaliteit van informele steun **en begrip en (h)erkenning** zijn belangrijk.

Hulp vragen van ouder wordt steun geven aan kinderen: 15 positieve ervaringen

Het vergroten van het informele netwerk draagt bij aan **positieve kinderervaringen (Protective and Compensatory Experiences PACE's)**. Deze dragen op hun beurt weer bij in het vergroten van de door Van der Pas benoemde buffers. En meer buffers en positieve ervaringen zorgen voor kansen op doorbreking van intergenerationele overdracht van problematiek. Veel van de infographic aangegeven PACE's kunnen versterkt worden door het **informele steunsysteem: vrienden, scholen, buurthuizen, sportverenigingen, cultuur, burens etc.**

Bron: Vrij vertaald naar: Crensdall, A., Miller, J. R., Cheung, A., Novillo, L. K., Glode, R., Novillo, M. L. B., ... & Hanson, C. L. (2019). ACEs and counter-ACEs: How positive and negative childhood experiences influence adult health. *Child Abuse & Neglect*, 96, 104089; Hoyt-Gruzo, J., & Morris, A. S. (2020). Adverse and protective childhood experiences: A developmental perspective. *American Psychological Association*.

Samenwerking

Het leernetwerk Kwetsbare Gezinnen bestaat uit circa 15 deelnemers. Kijk voor de deelnemende organisaties op [Partners van SAMEN - Werkplaats SAMEN](#)